

Asia: VN/30737/2022

Lausuntopyyntö luonnoksesta valtioneuvoston päätökseksi huoltovarmuuden tavoitteista

Lausunto

Lausunnot lukuun 1. Johdanto

-

Lausunnot lukuun 2. Huoltovarmuuden toteuttamisen lähtökohdat

-

Lausunnot lukuun 3. Kehittämiskohteiden taustat ja tavoitteet

Alaluvun 3.1. kriittisen infrastruktuurin osalta viittamme Suomen Punaisen Ristin Veripalvelun erilliseen lausuntoon.

Alaluvussa 3.3. käsitellään kansalaisvarautumista, joka on keskeinen osa huoltovarmuuden ylläpitämistä. Luvussa tulisi kattaa myös ensiaputaidot- ja varusteet, jotka ovat merkittävä osa kansalaisten omatoimista varautumista. Ensiaputaidoilla voi olla ratkaiseva merkitys erityisesti poikkeusoloissa. Esimerkiksi Ukrainassa väestön ensiapukoulutukseen on sodan aikana panostettu merkittävästi, mutta väestön tasolla kattavista ensiaputaidoista tulisi huolehtia jo ennalta. Mm. kouluilla sekä työpaikoilla annettavilla ensiapukoulutuksilla on tässä merkittävä rooli.

Alaluvun henkistä kriisinsietokykyä koskeva osuus on varsin ohut. Henkistä kriisinkestokykyä ei ole ainoastaan kriiseistä toipuminen vaan myös kriisien aikaisen toimintakyvyn säilyminen ja sen myötä osallistuminen yhteiskunnan yhteiseen toimintaan kriisiin vastaamiseksi. Kriisinsietokykyä parannetaan ennen kaikkea luottamuksen ja osallisuuden kokemuksen kautta, eli tunteella siitä, että jokainen osaa auttaa toista ja saa toisilta ja yhteiskunnalta apua tarvittaessa. Huoltovarmuuden osalta on siksi keskeistä myös viestiä kansalaisille varautumisesta ja siitä, miten he voivat omalta osaltaan varautua ja miten yhteiskunta on varautunut. Näiltä osin yhtymäkohtia voisi hakea esimerkiksi Yhteiskunnan turvallisuusstrategian henkistä kriisinkestävyyttä koskevaa elintärkeää toimintoa koskevasta luvusta (3.7.) ja siinä tunnistetuista toimenpiteistä.

Alaluvussa 3.4. nostetaan erityisesti kolmannen sektorin roolia. Kiitämme sitä, että kolmas sektori on huomioitu alueellisten riskiarviointien laadinnassa, koska juuri paikallisesti kansalaisten ja vapaaehtoisten toiminta yhteistyössä viranomaisten kanssa korostuu. Erityisesti haja-asutusalueiden osalta viitataan kolmannen sektorin rooliin. On totta, että järjestöjen ja yhdistysten merkitys harvaan asutuilla alueilla korostuu viranomaisverkoston harvenemisen myötä. Huomioimme kuitenkin, että järjestö- ja vapaaehtoistoiminnan haasteet ovat silti samat kuin koko harva-alueenkin eli väestön ikääntymisen ja muuttoliikkeen myötä aktiivisten toimijoiden määrän laskeminen. Siksi järjestöjen toimintaedellytysten turvaamiseksi normaali- ja poikkeusoloissa on kiinnitettävä erityistä huomiota näillä alueilla. Lauseen sanamuotoa voisi kirkastaa niin, että kolmannen sektorin roolia ei vain tunnusteta ja huomioida, vaan se otetaan keskeiseksi osaksi paikallisten ja alueellisten turvallisuus- ja varautumissuunnitelmien laadintaa.

Alaluvussa 3.5 huomioidaan aivan oikein, että tilannekuvan ylläpito ja tiedon analysointi edellyttää verkostomaista yhteistyötä. Monitoimijatilanteissa tiedon määrä ja sen tuottajien ja käyttäjien erilaisuus asettaa käytännön haasteita tiedonjaossa erityisesti turvaluokitellun tiedon osalta. Poikkeustilanteissa etenkin matalampien turvaluokkien tietoa voi olla tarpeen jakaa myös viranomaistoimijoiden ulkopuolelle, jotta toimintaa pystytään tehokkaasti koordinoimaan. Siksi olisi tärkeää, että niin viranomais- kuin muillakin toimijoilla on selkeät ohjeet siitä, miten tällaisen tiedon kanssa toimintaan, jotta epävarmuus tiedon oikeasta käsittelystä ei estäisi sen jakamista kaikille tarpeellisille tahoille. Viittamme alaluvun osalta myös Suomen Punaisen Ristin Veripalvelun erilliseen lausuntoon.

Alaluvussa 3.6 todetaan, että huoltovarmuuskriittisen osaamisen varmistamisesta laaditaan tiekartta. Tässä työssä tulee huomioida myös ne kolmannen sektorin edustajat, kuten Suomen Punainen Risti, joilla on lakisääteinen rooli varautumisessa ja valmiudessa.

Lausunnot lukuun 4. Toimialakohtaiset huoltovarmuustavoitteet ja kehittämiskohteet

Luvussa 4 ei muutamia yksittäisiä mainintoja lukuun ottamatta juuri viitata kolmannen sektorin toimijoihin. Käytännössä vapaaehtoisilla on usein merkittävä rooli häiriötilanteissa, joissa pitää saavuttaa suuri määrä ihmisiä, esimerkiksi elintarvike-, polttoaine- tai vesijakelussa. Koska tehokas toiminta näissä tilanteissa edellyttää mm. säännöllistä harjoittelua viranomaisten ja mahdollisesti yksityisen sektorin kanssa, olisi hyvä, jos kolmas sektori olisi nykyistä kattavammin huomioitu luvun 4.4. lisäksi myös esimerkiksi luvuissa 4.1, 4.3. ja 4.8.

Alaluvussa 4.8. olisi hyvä huomioida sosiaali- ja terveyden sektorin ammattilaisten osaaminen poikkeusoloissa sekä sen ylläpito. Kriisialueilla toimivien tahojen kanssa tehtävän koulutus- ja muun yhteistyön avulla voidaan ylläpitää osaamista sellaisissa olosuhteissa toimimiseen, johon Suomessa ei normaalioloissa ole muuten juurikaan mahdollisuutta.

Viittaus kansainvälisen avun antamisen ja vastaanottamisen edellytyksien varmistamiseen on tärkeä, sillä vastaanottamisen edellytyksiä on kehitettävä mm. lainsäädännön tasolla. Tässä kehitystyössä on huomioitava myös sellaiset tilanteet, jossa Suomeen tuotaisiin apua muiden kuin viranomaisten, eli käytännössä kansainvälisten humanitaaristen toimijoiden toimesta (YK, Punainen Risti).

Alaluvun 4.10 osalta huomioimme, että kansainvälisesti on saatavissa erinomaisia esimerkkejä siitä, miten sään ääri-ilmiöitä voidaan ennakoida ja niihin varautua, sellaisista maista, joissa erilaisten sään ääri-ilmiöiden kanssa on eletty jo pitkään. Esimerkiksi Suomen Punainen Risti on ulkoministeriön tuella ollut mukana tällaisten mallien kehittämisessä ja käyttöönotossa. Viimeistään toimenpidesuunnitelmaa laadittaessa olisi hyödyksi tutustua näihin esimerkkeihin.

Alaluvussa 4.11 on sinänsä oikein tuotu esille lisääntynyt tarve sotilaallisen ja ei-sotilaallisen varautumistoiminnan väliselle koordinaatiolle. Muistutamme kuitenkin, että varautumisessa vakaviin kriiseihin, joissa sotilaallisen voiman käyttö ei ole poissuljettu, on turvattava korostetusti siviili- ja sotilastoimijoiden selkeät roolit kansainvälisen oikeuden erotteluperiaatteen mukaisesti.

Verivalmisteiden ja laboratoriopalveluiden osalta viittamme myös Suomen Punaisen Ristin Veripalvelun erilliseen lausuntoon.

Lausunnot lukuun 5. Huoltovarmuustoiminnan rahoitus ja kehitys

Viranomaisia tukevana toimijana Suomen Punainen Risti varautuu keskeisten toimintojensa turvaamiseen myös poikkeusoloissa. Niiltä osin, kun yleistä varautumisvelvollisuutta mahdollisesti laajennetaan tulevaisuudessa muihin kuin viranomaistoimijoihin, tulee myös tällaisen omaa toimintaa laajemman varautumisten rahoituksesta ja jatkuvuudesta huolehtia.

Lausunnot lukuun 6. Valtioneuvoston tavoitteiden seuranta

-

Muut selontekoa koskevat yleiset kommentit

-

Holopainen Eeva
Suomen Punainen Risti